

Abrigar

Abrigar és resguardar del fred. *Abriga'ls amb aquesta flassada. Abrigar-se amb un tapaboques. Abrigar amb una manta. També és posar a cobert de les injúries del temps. Aquest ràfec ens abrigarà contra la pluja.*

Abrigar-se com una ceba

Es diu que algú està o va abrigat com una ceba o com a cebes quan porta diverses peces de roba, una damunt de l'altra, en referència a les cebes, que tenen moltes capes.

abric Peça de vestir per abrigar del fred.

anorac Peça d'abric semblant a una jaqueta, de teixit impermeable i normalment amb caputxa, que resguarda del vent i del fred.

gavardina Peça de vestir exterior que cobreix tot el cos, amb mànigues i coll, feta amb teixit de gavardina, generalment hidròfug.

parca Abric de teixit impermeable, sovint embuatat i amb una caputxa adornada de pell tot al voltant.

passamuntanyes Peça de tela gruixuda que es posa al cap tapant les orelles i part de la cara, per defensar-se del fred.

pellissa Peça de vestir feta o folrada de pells.

tapaboques Peça de roba en forma de tub que s'usa com a abrill del coll i que es pot col·locar de maneres diverses.

trenca Abric fins a mitja cuixa i generalment amb caputxa.

Fonts: 🇪🇸 DSFF, 🇩🇪 DIEC2, 🇮🇹 Optimot, 🇪🇸 TERMCAT

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **estar cantada alguna cosa**. La resposta correcta era la **3**. *Ser fàcilment previsible*. El guanyador ha estat Francisco Fuentes, de Mollet del Vallès i seguidor de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **estar, algú, com un torronet?**

1. *Estar de bon humor.*
2. *Ser dòcil i pacífic.*
3. *Estar ben escalfat.*
4. *Estar molt quiet.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

[Nota sobre el tractament de dades personals](#)

Torró a la pedra

Torró de textura blana, que s'elabora a Xixona, fet amb sucre o mel, cuits o no, ametlla torrada sense pell, canella i ratlladura de llima.

Fraseologia

Nadal en dilluns, festes a munts

Vol dir que quan Nadal o Cap d'Any cauen en dilluns, les festes es multipliquen perquè van precedides sempre del diumenge.

Jaume Alzamora. *Espigolant dins l'antigor. Refranys i dites de la nostra terra*. Ed. Moll.

Webs

- **Neologisme de l'any 2023.** Podeu votar el neologisme de l'any fins al dia 20 de desembre o participar en el concurs de mems fins al 31. Obneo - UPF.
- **Salut sexual i reproductiva. Termes clau.** Infografia interactiva. TERMCAT.

Torró

Massa feta d'ametlles, de pinyons, d'avellanques o de nous torrades, amb mel o feta de coco, fruites confitades, xocolata, etc., que normalment es presenta en barres rectangulars. *Torrans de Xixona, d'Alacant, d'Agramunt. Una barra de torrans. Torró de massapà, de crema.*

Barra o taula de torró

Tant *barra de torró* com *taula de torró* són denominacions adequades. Per contra, l'ús de *rajola* en l'àmbit alimentari es restringeix a la presa de xocolata, perquè té una forma que recorda una rajola, cosa que no passa amb una barra de torró.

Pa d'àngel

Làmina molt prima de pa àzim amb la qual es fan les hòsties o s'envolten alguns torrans.

Torró de crema, torró de gema

Torró fluix elaborat a base d'ou i sucre, amb una capa de sucre cremat al damunt.

Torró d'Agramunt

Torró fort elaborat al municipi d'Agramunt amb avellanques o ametlles, sucre, mel i clara d'ou, presentat en tauletes rodones o rectangulars amb pa d'àngel a banda i banda.

Torró d'Alacant

Torró fort elaborat al municipi de Xixona amb ametlles repelades i torrades, mel, sucre, clara d'ou i cobert de pa d'àngel.

Torró de massapà

Torró fluix l'ingredient principal del qual és el massapà, el qual es combina amb fruita confitada o altres ingredients o preparacions, com ara el *praliné*.

Torró de Xixona

Torró fluix elaborat al municipi de Xixona amb ametlles repelades i torrades, mel, sucre i clara d'ou, de color marró blanquinós amb grànuls d'ametlla distribuïts irregularment.

Sarsuela

Gènere de teatre musical hispànic que combina parts recitades i parts cantades en un acte o més d'un. El nom prové del palauet de la Zarzuela, situat als afores de Madrid,

on al segle XVII es feren les primeres representacions d'aquest gènere. || Plat de peix variat amb crustacis i mol·luscs, preparat amb sofregit de ceba, tomàquet i altres ingredients.

► Fòrum Abelló - Associació Musical Sarsuela de Mollet. *Los gavilanes* (1992)

206

Sembla que la sarsuela de peix pren el nom de la sarsuela musical, tot i que no se'n sap el motiu. Potser és perquè en aquest gènere musical s'hi barregen parts cantades amb altres de parlades, igual com en el plat hi ha molts elements diferents barrejats. O potser ve del fet que, igual com

la sarsuela musical se sol dividir en més d'un acte, els restaurants servien el plat en diferents fases. Sigui per una cosa, per l'altra o per totes dues, el nom del plat té origen musical.

Font: 195 La sarsuela (de peix) – Parlant de música

Terre. B. Sarsuela. CC BY-SA
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sarsuela.jpg>

Especial sarsuela

Fonts: DIEC2, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Baix

La més greu de les tres veus usals en l'home adult. || Cantant que té veu de baix.

Baríton

Veu masculina intermediària entre la del tenor i la del baix. || Cantant que té veu de baríton.

Compositor | compositora

Persona que compon.

Contralt

Veu entre les de soprano i tenor, la de so més baix entre les de dona. || Cantant que té veu de contralt.

Contratenor

Veu d'home de registre molt agut, de tessitura equivalent a la de contralt. || Cantant que té la veu de contratenor.

Cor

Agrupació musical integrada per cantants i dedicada a la interpretació del repertori coral. || Fragment que canta o recita el cor.

Corda

Grup d'instruments de l'orquestra simfònica format per violins, violes, violoncel·ls i contrabaixos. || Grup de cantants segons la veu que interpreten quan canten en un cor. *La corda de tenors de l'orfeó.*

Drama líric

Denominació aplicada a algunes obres de música dramàtica, en lloc del terme tradicional d'òpera.

Llibret

Llibre imprès amb el text d'una òpera, un oratori, una cantata o qualsevol altra forma dialogada de música vocal. || Per extensió, el text mateix d'aquestes obres.

Mezzosoprano

Veu femenina de registre intermedi entre el de soprano i el de contralt. || Cantant que té veu de mezzosoprano. La forma abreviada, *mezzo*, és utilitzada amb molta freqüència.

Orquestració

Manera de distribuir les diferents parts d'una composició simfònica entre els diferents instruments que formen l'orquestra i d'agrupar alguns d'aquests per obtenir determinats efectes tímbrics.

Partitura

Conjunt de parts musicals, vocals o instrumentals d'una composició, representats gràficament.

Obertura

Peça musical que, com el seu nom indica, serveix d'introducció a una obra de dimensions més grans, generalment de caràcter dramàtic (òpera, oratori).

Solo

Part d'una composició musical tocada per un sol instrument o cantada per una sola veu.

Soprano

La més aguda de les veus humanes, pròpia especialment de dones i de nois. || Cantant que té veu de soprano.

Tenor

La més alta de les tres veus naturals en l'home adult. || Cantant que té veu de tenor.

Tiple

Soprano.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **moure els fils**. La resposta correcta era la **1. Ser qui mana en un assumpte**. La guanyadora ha estat Montserrat Compte, de Martorelles, voluntària lingüística i seguidora de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **estar cantada alguna cosa**?

1. Donar-la per acabada o morta.
2. Fer-la pública desvelant un secret.
3. Ser fàcilment previsible.
4. Fer pudor.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua model Per molts anys** feta a l'IMSD.

[Nota sobre el tractament de dades personals](#)

Fòrum Abelló - Associació Musical Sarsuela de Mollet. *Los gavilanes* (2022)

Webs

- **Vocabulari de la música**. Acadèmia Valenciana de la Llengua. TERMCAT.
- **Vocabulari de les arts escèniques**. Acadèmia Valenciana de la Llengua. Institut Valencià de Cultura.
- **Vocabulari de didàctica de l'educació musical**. Universitat de Barcelona.
- **Diccionari de les tecnologies del so i de la música**. Universitat Pompeu Fabra. Grup de Recerca en Tecnologia Musical.
- **Vocabulari musical sonor**. Cristina Fuertes, XTEC.
- **L'Estenedor 191**. Especial consultes musicals.

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Merceria

Establiment on es venen cintes, botons, agulles, fils, etc., i generalment, roba interior.

Mercer | mercera

Persona que ven articles de merceria.

Vetesifils

La forma *vetesifils* es documenta com a sinònim de *merceria*. Així mateix es pot considerar un sinònim de *mercer | mercera*, atesa la semblança dels significats.

205

? Especial vetesifils

Fons: DIEC2, DCVB, DSFF, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Agulla imperdible o imperdible

Agulla en forma de U allargada, la punta de la qual, després de clavada, es fica dins una cavitat que hi ha a l'altre extrem.

Agulla saquera

Agulla gruixuda, de 10 a 20 cm de llargària, emprada per cosir sacs o teixits resistents.

Aguller, canó

Tub obert en un cap i amb un tap que serveix per guardar-hi agulles.

Botó de pressió, clec, tancador de pressió, xec

Dispositiu d'una peça de vestir, constituït per dues peces metàl·liques circulars, l'una amb una part central còncava i l'altra amb una part central convexa que hi encaixa, cosides cadascuna en un costat de la roba, que s'utilitza per cordar-la exercint-hi pressió.

Buata

Tela gruixuda de fibra en floca, engomada per ambdues cares, que serveix per a farciment en algunes peces de vestir.

Buirac, coixinet d'agulles

Petit coixí on es claven les agulles de cosir per tenir-les guardades.

Centímetre

Cinta mètrica de roba o de plàstic.

Cinturilla

Peça de roba en forma de tira estreta que, col·locada en la part alta d'un pantaló o una faldilla, se cenyeix a la cintura.

Dent de rata, ziga-zaga

Cinta plana trenada de passamaneria amb forma de ziga-zaga arrodonida que s'utilitza com a element decoratiu per amagar costures, adornar vores i baixos, etc., de peces de vestir i per a la decoració de la llar. En castellà és *ondulina*.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **donar-se aire a fer una cosa**. La resposta correcta era la **4. Anar per feina, no entretenir-se**. El guanyador ha estat Sergi Bolea, de Granollers, seguidor de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **moure els fils**?

1. Ser qui mana en un assumpte.
2. Tocar un instrument de corda.
3. Fer mitja.
4. Ser electricista.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

[Nota sobre el tractament de dades personals](#)

Arranjaments o retocs de roba?

La forma catalana per designar l'acció d'arreglar peces de vestir és *retoc* (habitualment en plural, és a dir, *retocs*), utilitzada amb el sentit de 'esmena que es fa en retocar una obra'. Així doncs, direm *Fer retocs en un vestit*, i no **Fer arranjaments en un vestit*. La forma castellana equivalent és *arreglo*. La denominació *arrajament* no és adequada, ja que no té el sentit estricte d'esmenar i s'utilitza en altres àmbits especialitzats, com per exemple el de la música, per designar la composició o adaptació sobre una melodia o una obra musical donada.

Webs

- **Vocabulari: Merceria.** Material gràfic (2019). Xtec.cat.
- **Vocabulari de la merceria.** Opuscle. (1984). Montserrat Alegre i altres.
- **Vocabulari de la merceria.** CPNL - Oficina de Català de Blanes.
- **Diccionari de la indústria tèxtil.** Diccionari multilingüe. (1994). Josep Mumbrú i altres. UPC.
- **Lèxic de la indústria tèxtil a Mollet del Vallès.** (2015). CPNL - Servei de Català de Mollet. TERMCAT.

Enfilador d'agulles

Estri per enfilat d'agulles emprades en costura.

Esteatita, sabó de sastre, guix de marcar

Varietat de talc, de color blanc verdós, sumament tou, que polvoritzada i premsada és emprada pels sastres per fer senyals a la roba.

Folre, folro

Teixit que s'utilitza per folrar altres teixits, o bé peces de vestir.

Gafet

Peça de metall en forma de ganxo que es fica en una anelleta per cordar o descordar peces de vestir o altres coses.

Gafeta

Anella petita per on es passa el gafet.

Musclera

Cadascun dels dos reforços interiors d'una peça de vestir per a les parts corresponents als múscles. En castellà és *hombreira*.

Ou de sargir

Objecte amb forma d'ou i de material dur, habitualment fusta o plàstic, que s'introdueix en un mitjó o en una mitja per sargir-los.

Patró

Model de paper o cartó segons el qual es tallen els components d'una peça.

Reforç

Pedaç o afegit que es cus a un vestit per reforçar-lo.

Rodet de fil

Objecte cilíndric amb un forat central al voltant del qual s'enrotlla un fil formant diverses voltes sobre si mateix.

Trau, botonera

Obertura petita feta en una peça de roba per la qual, per cordar-la, es fan passar els botons cosits a l'altra vora.

Tocar el viu o el voraviu a algú

El *voraviu* és la 'vora resistent d'una tela, teixida de manera que no es pugui desfilar'. Per tant, *tocar el viu o voraviu* és ferir algú en allò en què és més sensible, molestar-lo fent al·lusió a quelcom que l'enujta, ferir-li l'amor propi. *No li toqueu gaire el voraviu que té molt males puces*.

Espavilar

Per què relacionem el verb espavilar amb un llum o una candela?

Etimològicament, **espavilar** ve de l'antic *pavil* 'ble': cordó, cinta, feix de filaments combustibles que es posa a l'interior dels ciris, candelas o en el bec dels llums d'oli, de petroli.

Espavilar era l'acte de treure el tros de ble recremat o caramell per revifar la flama i aconseguir que no s'apagués el llum o candela i, per extensió, s'aplica a les persones.

espavilar Revifar un llum o un foc remenant-lo, atiant-lo, llevant-ne els caramells, etc. *Espavilar la llar de foc.* || **espavilar/espavilar-se** Avivar l'enteniment, l'enginy d'algú; fer tornar espavilat; deixondir/deixondir-se: *Fer-lo anar a la universitat potser l'espavilarà. Aquest vailet, des que comparteix pis amb altres estudiants, s'ha espavilat molt. Espavila't o no aprovaràs. Renta't la cara. Vejam si t'espaviles una mica!* || Apressar. *Si no ens espavilem, arribem tard!* | *Espavilar el peu:* accelerar. *I ara segueix-me i espavila el peu.* || Castigar. *Ja t'espavilaré, si t'atrapo.*

? Consultes

Fons: DIEC2, DCVB, DSFF, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Anxovat o enxubat?

Per anomenar un espai que no té ventilació o qualsevol cosa que està atapeïda, es fan servir les formes *anxovat*, *anxovada* o bé *enxubat*, *enxubada*, que signifiquen el mateix. Per exemple: *Quan vaig entrar a la casa, no havien ventilat i estava ben anxovada. Aquell pis és petit: de moment no tenen més remei que viure enxubats.*

Cup o cub?

Les formes *cup* i *cub* tenen significats diferents. Un *cup* és el recipient sobre el qual hom trepitja el raïm. Per exemple: *Són al cup trepitjant raïm.* En canvi, un *cub* és un hexaedre en què les sis cares són quadrats. Per exemple: *Va jugar amb el cub de Rubik.* El mot *cub* també fa referència a la tercera potència d'un nombre. Per exemple: *El cub*

de tres és vint-i-set, Cinc elevat al cub és cent vint-i-cinc.

Educant o educand?

Les formes *educant* i *educand* tenen significats diferents. El mot *educant* és el gerundi del verb *educar*. Per exemple: *Estàs educant el teu fill.* En canvi, un *educand* és la persona que rep l'educació. Per exemple: *El procés d'aprenentatge i descoberta de l'educand.*

Examinant o examinand?

Les formes *examinant* i *examinand* tenen significats diferents. El mot *examinant* és el gerundi del verb *examinar*. Per exemple: *Aquests darrers mesos m'he estat examinant de tots els cursos de solfeig per treure'm el títol.* En canvi, un *examinand* és la persona que fa un examen. Per exemple: *Uns quants examinands van aprovar l'examen.*

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Infligir o infringir?

Els verbs *infligir* i *infringir* s'assemblen molt formalment, però tenen significats ben diferents. El verb *infligir* vol dir 'aplicar una pena a algú'. Per exemple: *Li va infligir un càstig molt sever*. En canvi, el verb *infringir* significa 'transgredir un pacte, una llei, una norma, etc.'. Per exemple: *Els conductors que sobrepassen els límits de velocitat infringeixen les normes de circulació*.

Khàrkov o Khàrkiv?

En català, la denominació d'aquesta ciutat ucraïnesa és *Khàrkiv*. Malgrat que fins ara la forma d'ús habitual d'aquest topònim era *Khàrkov*, actualment l'única forma normativa és *Khàrkiv*. D'acord amb les recomanacions internacionals, es prioritzen les formes en la llengua originària i no les rebudes a través de llengües intermèdies, com en aquest cas el rus per a la forma *Khàrkov*.

Wikimedia Maps - Open Street Map, Khàrkiv, ODbL, <https://ca.wikipedia.org/wiki/Kh%C3%A0rkiv#/map/0>

Okupa o ocupa?

La denominació *ocupa* s'ha adaptat en català (amb una c) per designar la persona que ocupa un habitatge o un local deshabitada sense el consentiment del propietari. També s'utilitza aquesta forma, com a adjectiu, per fer referència a tot allò relatiu o pertanyent als ocupes. Per exemple: *Els ocupes viuen al pis de dalt. El moviment ocupa de la ciutat ha iniciat un nou projecte*.

Reemprendre o reprendre?

El verb que designa l'acció de 'continuar alguna cosa que havia estat interrompuda' és *reprendre* i no *reemprendre*. Per exemple: *L'orador, després d'un descans d'un quart, va reprendre el seu discurs*.

Abreviatures

Quina és l'abreviatura de *vegeu*?

Les abreviatures de *vegeu* són *v.*, *veg.* i *vg.*

Quina és l'abreviatura de *per exemple*?

L'abreviatura de *per exemple* pot ser *p. e.* o bé *p. ex.* També s'utilitza *v. gr.*, que correspon a l'expressió llatina *verbi gratia* 'verbigràcia'.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **fer el dropo**. La resposta correcta era la **3. Estar sense fer res**. La guanyadora ha estat Adilma Miret, de Parets, mestra de l'Escola Can Vila de Mollet del Vallès.

En aquest número preguntem què vol dir **donar-se aire a fer una cosa**?

1. Fer-la a l'exterior, a l'aire lliure.
2. Descansar una mica abans de fer-la.
3. Ventilar l'espai de treball.
4. Anar per feina, no entretenir-se.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua model Per molts anys** feta a l'IMSD.

[Nota sobre el tractament de dades personals](#)

Curiositat

Armar / muntar un sidral

El *sidral* és un preparat en pols o granulat compost d'àcid tartàric, bicarbonat sòdic, sucre en pols i essència, que generalment s'usa dissolt en aigua com a refresc. Popularment, però, un *sidral* és una situació de molt de desordre, soroll i confusió. *A la festa hi va haver un sidral de cal déu*.

Armar o muntar un sidral vol dir 'causar un gran desordre, confusió, renou, desgavell'. *Els estudiants van armar un bon sidral quan van saber que s'incrementaria el preu de les matrícules*. També podem dir *armar-la*, *armar-la grossa*, *armar un enrenou* o *armar un sacramental*.

Webs

- **Paraules habitables**, nova sèrie de pòdcasts sobre termes de diversos àmbits. TERMCAT i La Xarxa+.
- Infografies interactives dels últims **termes normalitzats**. TERMCAT
- Descobrir i aprendre. **La llengua de signes catalana**. Gencat.cat.
- **L'aranès: l'occità de la Vall d'Aran**. Gencat.cat.

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Ramon Casas i Carbó. Jove decident. Domini públic (Museu de Montserrat)
<https://commons.wikimedia.org/wiki/index.php?curid=5295408>

Descansar

Cessar de fer un exercici, un treball, una activitat, per fer desaparèixer el cansament. *Vam aturar-nos a descansar una estona a l'ombra d'un arbre. Treballem tres dies seguits i en descansen un.* || Dormir. *El malalt ha descansat tota la nit.* || Cessar d'ésser turmentat per un mal, una greu preocupació, etc. *Hem acabat tots els examens, ara ja podem descansar.*

Estirar els ossos Jeure.

Estirar les cames Anar a passejar per descansar.

Fer diumenge Descansar, fer les activitats pròpies d'un diumenge.

Fer el mandra Gandulejar, estar sense fer res.

Fer un alè Descansar d'una preocupació; quedar descansat, alliberat.

? Consultes

Fonts: DIEC2, DCVB, DSFF, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Àrea de descans, àrea de repòs

Espai situat a prop d'una carretera condicionat per permetre als usuaris de reposar sense que els seus vehicles entorpeixin la circulació.

Com es diu *coffee break* en català?

En català, el terme que serveix per designar el descans breu que es fa en el decurs d'un congrés, una sessió de treball, etc., en què es pot oferir algun refrigeri és *pausa*.

Es pot dir *relax* en català?

En registres formals s'utilitzen els substantius *relaxació* i *relaxament* per fer referència a l'acció o efecte de relaxar-se físicament o psíquicament. El mot *relax* s'ha de reservar per a registres familiars o informals. Per exemple: *Zona de relaxació* (en el rètol d'un balneari; registre formal). *Avui no he tingut ni cinc minuts de relax a la feina, no he pogut ni fer un cafè* (registre familiar).

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **venir de l'hort**. La resposta correcta era la **2**. *No estar al corrent del que passa*. El guanyador ha estat Dani Galvez, músic i seguidor de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **fer el dropo**?

1. *Treure la pols, netejar.*
2. *Anar molt de pressa.*
3. *Estar sense fer res.*
4. *Intercanviar una cosa per una altra.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat . La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua model Per molts anys** feta a l'IMSD.

[Nota sobre el tractament de dades personals](#)

Màrfega de bivac o matalàs aïllant

Peça plana i prima de material flexible, lleuger i aïllant, de forma rectangular i sovint inflable, que s'utilitza per descansar en acampades i bivacs jaient-hi a sobre.

Curiositat

Descansos també al calçat!

Descans, descansos Bota còmoda i resistent a les baixes temperatures que s'utilitza abans o, sobretot, després de practicar un esport d'hivern.

Webs

 Els Carpats o els *Càrpats? Montreal o *Mont-real? Chicago o *Xicago? Viatgeu amb el **Nomenclàtor mundial**, recull de noms i topònims d'arreu del món. IEC.

 Lliçà d'Amunt o *Lliçà de Munt? Lliçà de Vall o *Lliçà d'Avall? **Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya**. Més de 65.000 noms de lloc de Catalunya. ICGC.

 NOVETAT! **Diccionari essencial de la llengua catalana (DEIEC)**, nou diccionari en línia publicat per l'IEC.

Estar de vacances o ser de vacances?

Estic de vacances (i no *soc de vacances*). Es fa servir el verb *estar* (i no *ser*) en les oracions en què l'atribut va introduït per una preposició, expressa un estat fruit d'un canvi o procés i no té valor locatiu.

Tenir l'os bertran

L'os *bertran* és una altra denominació de l'os *sacre*, que segons el DIEC és l'os de la columna vertebral propi de l'ésser humà, constituït per cinc vèrtebres soldades entre elles, que forma la part posterior de la pelvis'. Però en sentit figurat s'usa també per indicar 'mandra, peresa', per exemple en les frases fetes *fer-li mal l'os bertran* o bé *tenir l'os bertran* (o simplement *tenir l'os*), tenir mandra.

D'on ve aquesta expressió? Joan Amades ens explica que «hi hagué un famós herbolari barceloní anomenat Bertran, que descobrí que la mandra era produïda per una inflamació de l'espina, la qual podia ser guarida amb uns pegats fets a base d'unes herbes que ell venia. Segons el tal herbolari, els peresosos podien esdevenir actius i laboriosos. El descobriment fou pres en broma i el nom de l'herbolari s'estengué a l'os que ell creia que produïa la mandra i a la mandra mateixa».

Fonts: Rodamots i *Refranyer català comentat*.

Galvana, pigrícia

Peresa.

Fraseologia per mandrejar o ser peresós

- *fer el gos*
- *fer el gandul*
- *gratar-se la panxa*
- *fer el manta*
- *haver-lo mossegat el gos d'en Mandra*
- *ser més gos que el gos d'en Pandorga*
- *tenir el llangardaix amarrat a l'esquena*

Descanseu molt!

Ens retrobarem el setembre!

Foto: Aneta. Vicia faba 01. CC-BY-SA 3.0
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vicia_faba_01.jpg

Això són faves comptades!

Expressió que indica que una cosa és exacta i certa, que no es pot posar en dubte.

L'expressió *ser faves comptades* potser deriva del fet que les faves seques s'utilitzaven com a unitat de compte. Això encara ho hem vist en alguns pobles on, per a jocs d'apostes, en comptes de monedes, s'usaven faves. L'expressió es diu referint-se a les possibilitats o als resultats previsibles d'un assumpte o qüestió.

Font: dites.cat

? Consultes barrija-barreja

Fonts: DIEC2, DCVB, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Barrija-barreja

Barreja de coses heterogènies, que no lliguen, que no s'adiuen entre elles.

Connectar amb algú

L'ús del verb *connectar* amb els sentits de 'posar en contacte' o 'estar en sintonia' està documentat i és correcte. *Connecta amb altres persones. Aquest esport et permetrà connectar amb altres aficionats.*

Espantall ultrasònic d'insectes

Aparell elèctric que emet constantment ultrasons per fer fugir els insectes dins d'un radi de cobertura determinat.

Hamburguesa

Icona que imita l'aspecte de la llista que té un menú en una interfície digital. La icona de l'hamburguesa està composta per tres ratlles horitzontals de la mateixa mida.

Virolla, guaspa

Peça de metall o altres materials que es posa, a manera de gotet, o bé encerclant-lo a l'extrem d'un bastó, d'un paraigua, d'una ombrel·la, de la porta d'una cadira, etc., com a protecció.

Estrenyecables, escanyacables

L'equivalent en català de la forma castellana *perrillo*, una brida de subjecció de l'extrem d'un cable, és *estrenyecables* o *escanyacables*.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **ser una persona salada**. La resposta correcta era la **1**. *Ser aguda, viva i tenir molta gràcia*. El guanyador ha estat Antonio Trujillo, seguidor de *L'Estenedor* des d'Oriola, Alacant.

En aquest número preguntem què vol dir **venir de l'hort**?

1. Anar brut de terra o mullat.
2. No estar al corrent del que passa.
3. Ser vegetarià o vegetariana.
4. Tenir un aspecte fresc, de bona salut.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals

Webs

- **L'incendi forestal**, infografia interactiva que il·lustra un conjunt de termes que es relacionen amb els incendis que es poden produir en l'entorn forestal. TERMCAT.
- **Les capes de la Terra**, infografia interactiva que il·lustra els termes que designen els quatre grans àmbits que conformen el planeta Terra i les diferents capes en què es divideixen l'atmosfera i la geosfera. TERMCAT.
- **Terminologia de les plataformes de vídeo a la carta**. Termes bàsics vinculats a les plataformes de vídeo a la carta. TERMCAT.
- **Garbell**. Recurs que analitza les paraules que no són al diccionari normatiu però que apareixen en l'ús social i que valora si són més o menys diccionaritzables. UPF - IEC.
- **De cap a l'aigua. Lèxic de natació. Nedem en català!** Vocabulari bàsic que s'utilitza en l'aprenentatge i la pràctica de la natació. CPNL - Ajuntament de Caldes de Montbui.

Categoria aleví masculí o categoria alevina masculina?

Pel que fa a la qüestió de la concordança en les categories esportives, cal que els adjectius que complementen el nom *categoria* hi concordin en gènere i nombre, per exemple: *categoria alevina femenina*. En queden excloses les formes *cadet* i *promesa*, que no són adjectius sinó noms, i es mantenen invariables perquè formen amb el nom *categoria* un terme compost amb una estructura fixa (*categoria cadet* i *categoria promesa*). Exemples: *Premi al millor esportista en la categoria alevina masculina*. *Premi a la millor esportista en la categoria cadet femenina*. *Premi al millor esportista en la categoria promesa masculina*.

Lot

Sinònim de *llanterna*, aparell elèctric manual que serveix per fer llum i generalment funciona amb piles. És un nom femení. *Si te'n vas de campaments és important que t'emportis una lot*. Productes que són marques

Llevat de forner, llevat de París

Llevat fresc que utilitzen els forners per fer el pa.

Festes majors o festes major

El plural de *fiesta major* és *festes majors*. Per exemple: *Recordo les festes majors del poble*.

Curiositat

Infern

Butxaca a la part interior d'un gec, d'una americana, etc. Exemple: *S'ha ficat les fotografies a l'infern de l'americana*.

Font: Rodamots

Fer salat

Foto: Miguel A. Padrón. Menjar, cullera, taula de fusta, Llicència Pexels
<https://www.pexels.com/ca-es/foto/menjar-cullera-taula-de-fusta-971077/>

Fer salat vol dir arribar tard o fer tard per fer alguna cosa, *arribar als anissos*, o *arribar a misses dites*. Si volies veure'ls, has fet salat; *acaben de marxar*. També vol dir 'fracassar', 'no encertat' o 'excedir-se'.

Sabeu d'on ve aquesta expressió?

Tot i que no se'n sap l'origen, potser, senzillament, ve del fet que quan un menjar surt salat, ja hem fet tard per corregir-ne el gust, ja no es pot fer marxa enrere.

Sigui com sigui, *no feu salat*.

Font: «Quin és l'origen de la dita...?» a *Paremiologia catalana* ↗

? Especial condiments

Fonts: DIEC2, DCVB, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Condiment

Substància, com la sal, les espècies, etc., emprada per donar més gust al menjar.

Espècia

Substància vegetal aromàtica o picant que s'empra per condimentar el menjar, com pebre, safrà, canyella, claus.

Fines herbes

Assortiment d'herbes aromàtiques combinades i molt ben picades amb què s'adoben certs menjars. *Si vas al supermercat, compra un pot de fines herbes. Formatge a les fines herbes.*

Manat d'herbes

Ramet d'herbes aromàtiques, principalment llorer, farigola i julivert, que s'afegeix a un menjar durant la seva cocció per tal de fer-lo més saborós.

Herba remeiera, herba medicinal, planta medicinal, planta remeiera

Planta que conté una o més substàncies actives amb propietats medicamentoses.

Herbolari

Botiga on es venen herbes i plantes medicinals.

Herbolari o herbolària

Persona especialitzada en l'ús d'herbes i plantes medicinals i que les conrea, cull o ven.

Amanir, assaonar, condimentar, trempar

Afegir un o més condiments a una menja per donar-li olor o fer-la més saborosa.

Salaó

Procés de conservació de la carn o del peix mitjançant la utilització de la sal com a element bàsic.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Alfàbrega

Planta anual, molt olorosa, de fulles ovades enteres i flors petites blanques o rosades, emprada com a condiment i per extreure'n un oli essencial.

Canyella

Escorça aromàtica del canyeller emprada principalment en confiteria i també com a aromatitzant en perfumeria. *Canyella en pols. Canonets de canyella.*

Clau d'espècia, clavell d'espècia, claus d'olor

Poncella deshidratada del claveller, amb aspecte de clau, emprada com a condiment i de la qual s'extreu una essència usada en farmàcia.

Julivert

Planta herbàcia de tiges primes, flors petites d'un verd groguenc i fulles brillants i aromàtiques de color verd fosc. Les fulles són molt emprades com a condiment. *Per fer aquest guisat necessito picar all i julivert.*

Ser el julivert de tots els guisats. Ser una persona visible, que es troba en totes les funcions, festes o actes importants.

Llorer

Arbre de fulla perenne amb el tronc llis i l'escorça prima, flors de color blanquinós i fruits arrodonits de color negre. Les fulles són lanceolades, de color verd fosc, molt aromàtiques i s'usen com a condiment.

Orenga

Herba aromàtica de fulles petites i ovalades, flors en espiga rosades o de color malva, apreciada per les seves propietats medicinals i com a condiment. *M'agraden les pizzes amb molta orenga.*

Safrà

Espècia obtinguda dels estigmes del safrà dessecats i polvoritzats.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **rampoina**. La resposta correcta era la **3. Cosa d'escàs valor, inservible**. La guanyadora ha estat Esther Melchor, de Montornès, que ens diu «estic agraïda de la meua llengua».

En aquest número preguntem què vol dir **ser una persona salada**?

1. Ser aguda, viva i tenir molta gràcia.
2. Estar bé de salut.
3. Tenir mal caràcter.
4. Arribar sempre tard.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat ✉. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una Dona d'Aigua model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals ✉

Provar o tastar?

En català, el verb que té el significat de 'prendre una petita quantitat d'un menjar o una beguda, per apreciar-ne el gust' és *tastar*, i no *provar*. Per exemple: *Si no tastes la tonyina, no sabràs si t'agrada. Tasta la sopa, que em sembla que no hi ha prou sal.*

Gust a... o gust de...?

Per enllaçar els complementos dels noms que tenen a veure amb les percepcions i sensacions la preposició adequada és *de*: *gust de, olor de, pudor de, soroll de, remor de, so de. Aquest pastís té gust de llimona. Sento olor de rostit. Fa pudor de cremat.* No obstant això, el verb *podir* regeix la preposició *a*. Per exemple: *Pudia a all. L'abric put a fregit.*

Webs

- ✉ **Plantes aromàtiques.** Cartell amb il·lustracions. Diputació de València.
- ✉ **Noms de plantes. Corpus de fitonímia catalana.** TERMCAT.
- ✉ **Herbes a la cuina.** Terminologia de l'alimentació i la gastronomia. TERMCAT.
- ✉ **Diccionari de procediments culinaris.** TERMCAT.

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Sala Pastel, Casa del Pintor Abelló. Fons Museu Abelló

200

Col·lecció

Arreplec de coses d'una classe determinada, especialment de coses d'art, de ciència o d'indústria, que constitueix un conjunt coherent més o menys complet. *Col·lecció de manuscrits, d'autògrafs, de pintures, de medalles, de monedes.* || Per ext. *En aquella casa hi havia una col·lecció de criatures. Quina col·lecció de trapelles!* || Conjunt de llibres publicats per un mateix editor i que respon a uns criteris

comuns. *La col·lecció «Vicenç Plantada» publica estudis i monogràfics relatius a Mollet del Vallès i als pobles veïns.* || **col·lecció local** Part del fons d'una biblioteca, especialment pública, que recull i organitza tota la documentació que fa referència a la seva zona geogràfica concreta.

L'abreviatura de col·lecció és *col·l.*

? Especial col·leccionisme

Fonts: DIEC2, DCVB, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Col·leccionista

Col·leccionador, col·leccionadora.

Col·leccionador col·leccionadora

Persona que col·lecciona.

Col·leccionar

Fer col·lecció d'alguna cosa.

Fer col·lecció

Reunir alguna cosa en col·lecció.

Col·leccionisme

Afecció a col·leccionar.

Sala Vidre, Casa del Pintor Abelló. Fons Museu Abelló

Col·leccionisme

adhesivofília Col·leccionisme d'adhesius.

autografofília Col·leccionisme de postals signades per una persona famosa.

cartellofília Col·leccionisme de cartells.

cleidocopofília Col·leccionisme de clausers.

cromofília Col·leccionisme de cromos.

filatelisme Col·leccionisme de segells postals.

filolumínia o **luminofília** Col·leccionisme de caps de llumins.

glucobalantiofília Col·leccionisme de sobres de sucre.

lepidopterofília Col·leccionisme de papallones.

malacofília Col·leccionisme de cargols i petxines de mar.

naipofília Col·leccionisme de naips.

pinofília Col·leccionisme de pins.

Col·leccions

anecdolari Recull, col·lecció, d'anècdotes.

arborètum Col·lecció d'arbres vivents.

atles Col·lecció de mapes en un volum.

biblioteca Col·lecció de llibres.

cartoteca Col·lecció de mapes.

discoteca Col·lecció de discos

filmoteca Col·lecció de films.

fonoteca Col·lecció de documents sonors.

fototeca Col·lecció de fotografies.

hemeroteca Col·lecció de publicacions periòdiques.

herbari Col·lecció de plantes dessecades i premsades.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **curar-se en salut**. La resposta correcta era la **1**. *Prevenir-se contra un perill quan encara és remot*. La guanyadora ha estat M. Carme Vila Cantón, de Manresa i seguidora de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **rampoina**?

1. Descàrrega elèctrica de baixa intensitat.
2. Estrebada muscular breu.
3. Cosa d'escàs valor, inservible.
4. Guineu.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals

Escalabornar

Deixar una col·lecció incompleta. *No perdre cap peça; sinó escalabornareu la meua col·lecció*.

Majúscules i minúscules de fons documentals, arxius i col·leccions

Els fons documentals, els arxius i les col·leccions són dipòsits que poden presentar-se en tota mena de suports: paper, magnètics, digitals, objectes diversos. Quan la designació genèrica no forma part del nom propi, s'escriu amb minúscula. Per exemple: *arxiu del Palau Requesens*. En canvi, quan el fons documental, l'arxiu o la col·lecció està formalment constituït i té entitat, s'escriu amb majúscula inicial. Per exemple: *Fons Joan Amades*, «*Col·lecció d'Automòbils Salvador Claret de Sils*» (*Museu de l'Automòbil*).

Webs

- **La col·lecció viscuda, la vida pintada. Abelló 100 anys.** Museu Abelló.
- **El Troc. Butlletí del col·leccionisme.** Agenda, notícies, intercanvis, enllaços, etc.
- **Col·leccionistes.** Programa de televisió amb 13 capítols dedicats al col·leccionisme. TV3 (CCMA).

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Foto: IMSD - Dona d'Algua Esperit de Vida, CC BY-SA
<https://donesdalgua.cat/producte/esperit-de-vida/>

Per què diem que estem de pega?

L'expressió *estar de pega*, emprada per dir que la fortuna és adversa, prové de la presència d'aquesta substància en la composició de moltes pomades i ungüents dels que antigament es posaven en ferides o zones adolorides.

Així, doncs, s'estava de *pega* quan sovintejaven les malalties o accidents que feien imprescindible aquesta mena de remeis.

Font: *Els perquès de Catalunya*, de Família Fernández.

No haver-hi tutia

No haver-hi remei o apel·lació. Al·ludeix a la *tutia* o *atutia*, medicament molt usat antigament per curar les inflamacions de la vista, en el qual es tenia gran fe. Era compost a base de pega grega (o *colofònia*). Per això *no hi ha tutia* vol dir que 'no hi ha remei'.

Font: *Refransys i dites* (1935), de Joan Amades

199

? Especial salut

Fons: DIEC2, DCVB, DSFF GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Què t'has de prendre, una pastilla, una píndola, una càpsula, un comprimit?

comprimit Forma farmacèutica sòlida que s'obté per compressió de porcions de pes similar de substàncies actives medicamentoses polvoritzades o granulades, pures o amb excipients inerts afegits, i que s'administra per via oral.

té el fàrmac en pols a dins i que s'administra per via oral.

píndola Medicament afaïçonat en forma de boleta recoberta d'una capa llisa per facilitar-ne la deglució. En farmacologia és un terme obsolet perquè ha deixat de comercialitzar-se. || L'expressió *daurar la píndola* vol dir 'presentar una cosa desagradable sota un aspecte favorable'.

dragea Forma farmacèutica sòlida, recoberta per diverses capes d'una barreja de substàncies en què el component majoritari és el sucre, la qual s'administra per via oral.

pastilla Forma farmacèutica sòlida, de presentació variada, sempre flexible i de fractura llisa, que s'obté per conglutinació en calent i que s'administra per via oral. La pastilla actualment està en via de desaparició al mercat.

càpsula Forma farmacèutica sòlida consistent en un embolcall cilíndric o esfèric que

Esparadrap

Tira de tela impregnada d'una substància adherent per una banda, utilitzada per fixar embenats i apòsits.

Esperit de vi

Alcohol etílic o etanol. Nom derivat de l'antiga procedència de l'alcohol etílic.

Mercromina

Denominació vulgar del *mercurocrom*, nom registrat de la *merbromina*: sal disòdica de la dibromohidroximercurifluoresceïna. Les solucions de la *merbromina*, d'un color vermell característic, són emprades com a antisèptic en petites ferides, en substitució de la *tintura de iode*.

Omeprazole

Fàrmac antisecretor gàstric que inhibeix de manera selectiva la bomba de protons. És un nom masculí. *Pren-te un omeprazole*.

Tireta

Tros d'esparadrap tèxtil o de matèria plàstica, de dimensions i forma diverses, proveït d'un petit apòsit, generalment una gasa, utilitzat especialment per protegir rascades, talls o petites ferides i afavorir-ne la guarició.

Com ho pronunciem?

èczema Trastorn propi de malalties cutànies, caracteritzat per una erupció papulovesiculosa pruent. La denominació *èczema* prové del grec *ekzéō*, que significa 'bullir'.

torticoli Inclinació viciosa del cap i del coll, per causes principalment musculars. El mot és masculí i es pronuncia [turtikóli].

tenir cagarines / cagarrines Popularment, tenir 'diarrea'. La podem pronunciar amb una sola erra o amb dues.

Emplastre o cataplasma?

emplastre Preparació medicinal arcaica constituïda per una substància pastosa que, estesa en un drap, s'aplica damunt la regió malalta. || Figuradament, cosa mal feta; bunyol. *Hem fet un bon emplastre!*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **tenir bona sintonia**. La resposta correcta era la **4. Tenir bon acord**. La guanyadora ha estat Mari Trujillo, de Bigues i Riells que ens diu «la ràdio és part de la meua vida».

En aquest número preguntem què vol dir **curar-se en salut?**

1. *Prevenir-se contra un perill quan encara és remot.*
2. *Estar sempre malalt.*
3. *Fer una estada a un balneari.*
4. *Menjar molt i suculent.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat ✉. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua model Per molts anys** feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals ✎

cataplasma Preparació remeiera capaç de retenir una gran quantitat de calor humida, que es posa entre dues gases i s'aplica sobre la pell com a emol·lient, calmant i antiinflamatori. || Figuradament, persona malaltissa, carregada de xacres. Per extensió, persona feixuga, que més aviat molesta o destorba.

Fraseologia

Més sa que un gra d'all. Tenir molt bona salut. Es diu d'una persona molt sana.

Fer salut. Fer alguna activitat saludable, estar-se en un lloc on la naturalesa afavoreix la salut.

Salut de cavall. Tenir una salut molt ferma.

Webs

- ✎ **Diccionari d'infermeria.** TERMCAT.
- ✎ **Lèxic de fàrmacs.** TERMCAT.
- ✎ **Terminologia de ciències de la salut.** TERMCAT.
- ✎ **Plantes medicinals. En coneixes les propietats?** Material interactiu. TERMCAT.

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Ràdio

Estació emissora i aparell receptor de radiodifusió. *Avui vaig a la ràdio i em faran una entrevista. Engega la ràdio de casa, si la vols escoltar.* ||

Mitjà de comunicació de massa constituït pel conjunt d'emissores que, mitjançant ones radioelèctriques, emeten programes informatius, musicals o d'entreteniment.

▶ Dia Mundial de la Ràdio
13 de febrer

198

Aparell receptor de ràdio Sonneclair (1957), de la col·lecció d'Antoni Bargalló donada el 2015 a Mollet Comunicació

? Especial món de la ràdio

Fons: ■ DIEC2, ■ GEC, ■ OPTIMOT, ■ TERMCAT

En antena, a l'aire

Programa que s'està transmetent / expressió usada per indicar que en aquests moments s'està produint una emissió radiofònica. S'usa normalment amb els verbs *estar*, *posar*, *sortir*, etc. *D'aquí a deu segons estarem en antena.*

Audiència

Conjunt de persones que escolten un programa de ràdio. *Un programa de molta audiència.*

Careta

Conjunt de sons que serveixen de presentació i de tancament d'un programa de ràdio i que l'identifiquen. La careta de presentació

rep el nom de *careta d'entrada* o *capçalera*; i la de tancament, *careta de sortida*.

Cortineta

Música que divideix les seccions del programa.

Dial

Escala graduada en els aparells receptors de ràdio que indica les freqüències i, de vegades, també la longitud d'ona de les emissores.

Emissora o estació emissora

Estació constituïda per un conjunt d'aparells i d'instal·lacions, destinada a emetre ones radioelèctriques per a la difusió de so. *Una emissora local.*

Ajuntament de
Mollet del Vallès

Entradeta

Breu locució que fa un presentador de ràdio per introduir una notícia.

Escaleta

Document que recull, de manera resumida, l'estructura d'un programa. Inclou informació del contingut del programa (els diferents blocs o seccions, la durada de cadascun d'ells, espais de publicitat, etc.) i dels aspectes tècnics (sintonies, efectes de so, etc.).

Fosa

Efecte acústic consistent en l'augment o la disminució graduals i intencionats del volum d'un so. La forma **fade*, en anglès, no és adequada en un context formal.

Graella de programació

Pla detallat de la programació d'una emissora de ràdio o de televisió prevista per a un període determinat, amb la indicació dels horaris d'emissió.

Llenguatge radiofònic

Conjunt d'expressions codificades i fixes que s'utilitzen per comunicar missatges. El llenguatge de ràdio no és exclusivament oral, també inclou la música, el soroll, el silenci i els efectes especials.

Locutor, locutora

Persona que es dedica a retransmetre programes o notícies per ràdio.

Indicador de sintonia

Dispositiu emprat en alguns receptors de ràdio que indica el punt exacte de sintonia o freqüència. Si voleu sintonitzar Ràdio Mollet, per exemple, busqueu el dial 96.3 de la FM.

Baixar o abaixar la ràdio? Pujar o apujar la ràdio?

Si ens referim al volum, *abaixem i apugem el volum de la ràdio*. *Abaixar* significa 'fer que sigui més baix, fer baixar a un nivell inferior, a un grau inferior d'intensitat' i *apujar* significa justament el contrari. *Abaixa la ràdio, que no et sento*. *Pots apujar el volum de la ràdio?* En canvi si *baixem o pugem la ràdio*, vol dir que físicament movem l'aparell de dalt a baix o de baix a dalt d'un determinat lloc. *Puja la ràdio al pis de dalt i així ens distraurem*. *Després, però, tornar-la a baixar al menjador, d'acord?*

Engegar i apagar la ràdio

En català, per indicar 'fer l'operació necessària perquè certs aparells elèctrics i electrònics funcionin', es poden fer servir

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **néixer amb la flor al cul**. La resposta correcta era la **2**. *Tenir bona sort en tot*. La guanyadora ha estat Carmen Àguila, treballadora de Creu Roja de Mollet del Vallès i seguidora de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **tenir bona sintonia**?

1. *No posar-se mai malalt.*
2. *Tenir una veu clara i potent.*
3. *Disposar de molts diners estalviats.*
4. *Tenir bon acord.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat . La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

[Nota sobre el tractament de dades personals](#)

els verbs *engegar*, *encendre* o *posar en marxa*. *Quan jo miri la televisió, no engeguis la ràdio*. *Encén la ràdio, que fan les notícies*. *Després ja l'apagarem*. La forma **posar la ràdio* no és adequada.

Com escrivim els noms dels programes de ràdio?

Als títols de programes de ràdio, només s'escriu amb majúscula la lletra inicial i la resta s'escriu amb minúscula, tret d'aquelles lletres que hagin d'anar amb majúscula per algun motiu (per exemple, el nom d'un municipi). Cal tenir en compte, a més, que aquests títols van en cursiva. Per exemple: *Posa't les piles* (programa radiofònic).

Webs

- **Ràdio Mollet**. Web de l'emissora molletana.
- **Diccionari de les tecnologies del so i de la música**. Grup de recerca en tecnologia musical. UPF i TERMCAT.
- **Vocabulari radiofònic**. Radio Web, Roderic Villalba i Pitu Martínez.
- **Terminologia audiovisual**. Universitat de València, Miquel Francès.

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Imatge original: Zairon, Reilote i zodiàc (Torre del reilote, plaça de Sant Marc, Venècia). CC BY-SA 4.0
<https://ja.cat/kIMwD>

197

Planeta m. Astre opac que gira al voltant del Sol o, en general, d'un estel. *La Terra és un dels planetes del Sistema Solar.*

Planeta f. Destí o curs predestinat de la vida de cadascú. *Quina serà la teva planeta aquest any 2023?*

Fer o tirar la planeta, o llegir la planeta a algú: predir-li el seu pervenir, el seu destí.

Córrer una planeta: córrer una sort, sofrir tal o tal destí, bo o dolent. *Maleïda sigui la meva planeta! No em toca mai res!*

Planetes que hem de córrer!: exclamació per indicar que tal o tal esdeveniment és efecte

d'un destí o una sort ineludibles. A vegades es diu el·lípticament: **Planetes!** *A darrera hora hem sabut que aquella companyia ja no ve. Planetes!*

Etimologia: del llatí *planeta*, mateix significat, i aquest, del grec *planétes* [πλανήτης], 'vagabund', derivat de *πλανάω*, 'anar errant', per oposició als estels, que semblen fixos. Com a 'astre' és masculí (com també ho és en llatí i en grec), tot i que a l'edat mitjana s'usa quasi sempre com a femení, per influència de la terminació. Com a 'destí' és femení.

Font: Rodamots: planeta , DIEC2 i DCVB

Consultes

Fonts: DCVB, DIEC2, GEC, Rodamots, TERMCAT

Auguri

Allò que fa pressentir alguna cosa. *Havien començat l'expedició a l'Everest sota bons auguris.* || En l'antiguitat, presagi tret del vol i el cant dels ocells i d'altres signes.

Auspici

Auguri. *Van començar el viatge sota bons auspicis.*

Averany

Auguri, pronòstic. De l'antic *averar*, 'calcular estimativament', derivat de *ver*, 'veritable'. *Hi ha animals que criden mals averanys.*

Presagi

Senyal que anuncia un esdeveniment futur. || Predicció treta, deduïda, d'aquest senyal. *Va prendre aquell fet com un bon presagi.*

Signes del zodíac

Núm.	Nom català	Nom llatí	Constel·lació corresponent
1	Àries	<i>Aries</i>	Àries
2	Taure	<i>Taurus</i>	el Taure
3	Bessons o Gèminis	<i>Gemini</i>	els Bessons
4	Càncer o Cranc	<i>Cancer</i>	el Cranc
5	Lleó	<i>Leo</i>	el Lleó
6	Verge	<i>Virgo</i>	la Verge
7	Balança	<i>Libra</i>	la Balança
8	Escorpió	<i>Scorpius</i>	l'Escorpió
9	Sagitari	<i>Sagittarius</i>	el Sagitari
10	Capricorn	<i>Capricornius</i>	Capricorni
11	Aquari	<i>Aquarius</i>	l'Aquari
12	Peixos	<i>Pisces</i>	els Peixos

Zodíac

Banda de l'esfera celeste que té una amplada d'uns 17°, la qual és travessada longitudinalment per l'eclíptica, que la divideix en dues meitats iguals. El Sol ressegueix l'eclíptica completament en dotze mesos, i per això els antics consideraren el zodíac dividit en dotze rectangles iguals, coneguts amb el nom de *signes del zodíac*. Les creences astrològiques el fan servir com a base fonamental per als horòscops personals.

Horòscop

Observació que els astròlegs fan de la situació de certs planetes, constel·lacions, etc., a l'hora del naixement d'algú, per la qual pretenen endevinar el seu destí. || Conjunt de prediccions o judicis fets a partir d'aquesta observació.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **estar fet caldo**. La resposta correcta era la **1. Estar molt cansat o molt afectat i mancat de vitalitat**. La guanyadora ha estat Alice Bonet, de Sant Fost, amant de la llengua catalana.

En aquest número preguntem què vol dir **néixer amb la flor al cul?**

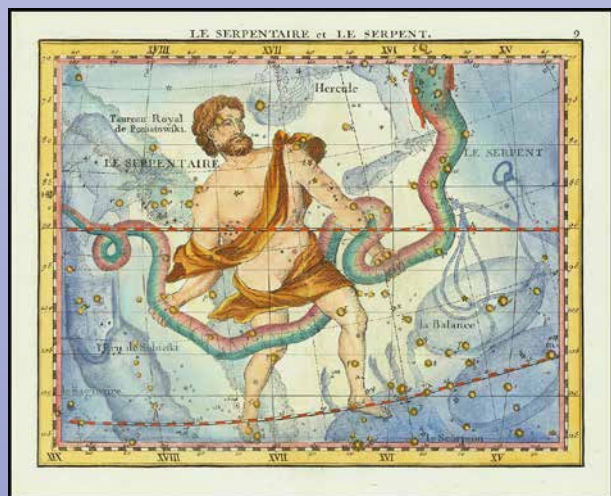
1. *Haver nascut a la primavera.*
2. *Tenir bona sort en tot.*
3. *No estar mai quiet.*
4. *Agradar-li molt el camp a algú.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals

Webs

- **Meteor, meteorit o meteoroid?** Infografia interactiva. TERMCAT.
- **Pluges d'estels.** Mapa de constel·lacions interactiu amb la referència a 17 pluges de meteors. TERMCAT
- **L'origen dels signes del zodíac.** Batecs Clàssics. Antoni Janer.
- **El portal d'astronomia.** Informació astronòmica general. Viquipèdia.

L'Ofiuc o el Serpentari, Ophiuchus

Constel·lació boreal situada entre les d'Heracles, la Cua del Serpent, el Sagitari, l'Escorpió i el Cap del Serpent. Segons alguns astròlegs, Serpentari o Ofiuc és un tretzè signe zodiacal.